

หัวข้อวิจัย	ศักยภาพหัตถกรรมท้องถิ่นไทย 10 สาขา ของภาคเหนือตอนบน สู่การค้าชายแดนไทย – จีนตอนใต้
ชื่อผู้วิจัย	อาจารย์ณัฐวัฒน์ โสมดี
ทุนอุดหนุนการวิจัย	สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
ระยะเวลาการทำวิจัย	2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) ศึกษาภาวะการค้าชายแดนไทย - จีนตอนใต้ ด้านงานหัตถกรรมช่าง 10 สาขาของภาคเหนือตอนบน 2) ศึกษาข้อมูลด้านบริบทชุมชนการค้าชายแดนไทย – จีนตอนใต้ที่มีผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมช่าง 10 สาขาของภาคเหนือตอนบน 3) ศึกษาเส้นทางการค้าชายแดนไทย - จีนตอนใต้ ด้านงานหัตถกรรมช่าง 10 สาขาของภาคเหนือตอนบน ภายใต้กรอบเส้นทางเศรษฐกิจตามแนวเหนือ – ใต้ (North – South Economic Corridor) 4) ศึกษาระเบียบวิธีการทางศุลกากรของการค้าชายแดนไทย – จีนตอนใต้ ด้านงานหัตถกรรมช่าง 10 สาขาของภาคเหนือตอนบน 5) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ประกอบการงานหัตถกรรม 10 สาขา ของภาคเหนือตอนบนสู่การค้าชายแดนไทย – จีนตอนใต้ 6) สร้างศัพท์พจนานุกรม (Wordbook) ด้านการค้าระหว่างประเทศฉบับภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนไทย – จีนตอนใต้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการงานหัตถกรรม 2) ผู้ประกอบการที่เคยทำการค้าระหว่างชายแดนไทย – จีนตอนใต้ 3) ผู้ประกอบการงานหัตถกรรมของภาคเหนือตอนบนอันได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน 4) ผู้บริโภคและประชากรในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนครคุนหมิง และสิบสองปันนา 5) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านศุลกากร หอการค้าจังหวัด กลุ่มผู้ประกอบการไทย / จีน ที่ให้บริการขนส่งสินค้า ฯลฯ ชนิดของเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย พบว่า ภาวะการค้าชายแดนไทย - จีนตอนใต้ ด้านงานหัตถกรรมช่าง 10 สาขาของภาคเหนือตอนบน ภาพรวมสถานการณ์ และแนวโน้มที่เกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย – จีนตอนใต้ การส่งออก ช่วง 10 เดือนแรกของปี 2556 (ม.ค. – ต.ค.) การส่งออกผ่านแดนมีมูลค่าเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนลดลง ร้อยละ 8.48 แต่เมื่อพิจารณาจากรายสินค้าพบว่า มีการส่งออกน้ำมันเบนซิน รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ และเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ลดลงร้อยละ 56.21 32.53 และ 25.77 ตามลำดับ และสินค้าที่มีการส่งออกเพิ่มขึ้น ได้แก่ มอเตอร์

และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เพิ่มขึ้นร้อยละ 611.96 โดยส่งออกทางจังหวัดมุกดาหาร และทางด้าน
 ศุลกากรเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผ่านเส้นทาง R3A ไปจีนตอนใต้ ข้อมูลด้านบริบทชุมชนการค้า
ชายแดนไทย – จีนตอนใต้ที่มีผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมช่าง 10 สาขาของภาคเหนือ
ตอนบน บริบทชุมชนนครคุนหมิง เป็นเมืองเอกและเป็นเมืองที่มีศักยภาพมากที่สุดในยูนนาน
 ตั้งอยู่ตรงกลางก่อนไปทางเหนือของมณฑลติดกับทะเลสาบเตียนฉือ ปัจจุบันมีประชากรประมาณ
 6.2 ล้านคน คุนหมิงมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดของยูนนาน และกำลังก่อสร้างพัฒนาเมือง เพื่อให้
 เป็นศูนย์กลางการค้าติดต่อกับชายแดนกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ พหุกรรมกรรมการเลือกซื้อสินค้า
 เพื่ออุปโภคและบริโภคของชาวคุนหมิง สภาพโดยรวมเป็นเมืองที่กำลังพัฒนา ประชาชนมี
 ศักยภาพในการบริโภคสินค้าเหมือนกับผู้บริโภคในเมืองใหญ่ทั่วไป พหุกรรมกรรมการเลือกซื้อสินค้า
 เพื่ออุปโภคและบริโภคของชาวสิบสองปันนา การเลือกซื้อสินค้าของชาวสิบสองปันนา โดยเฉพาะ
 ในเมืองเชียงรุ่ง โดยส่วนใหญ่ผู้บริโภคในเมืองมีลักษณะคล้ายเมืองขนาดใหญ่ เช่นที่ เมืองคุนหมิง
 ยี่ซี เป็นต้น ผู้บริโภคมีกำลังซื้อ ความต้องการบริโภคสินค้ามีลักษณะคล้ายกัน แต่หากเป็นรอบ
 นอกหรือเขตอื่น ๆ ลักษณะของผู้บริโภคจะมีกำลังซื้อที่น้อยลง อีกทั้ง ประชากรส่วนใหญ่เป็นชน
 กลุ่มน้อย ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ดังนั้น รูปแบบการบริโภคที่เป็นความทันสมัย หรือเทคโนโลยีอาจจะยัง
 ไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

เส้นทางการค้าชายแดนไทย - จีนตอนใต้ ด้านงานหัตถกรรมช่าง 10 สาขาของภาคเหนือ
ตอนบน ภายใต้กรอบเส้นทางเศรษฐกิจตามแนวเหนือ – ใต้ (North – South Economic Corridor)
 เส้นทางที่มีศักยภาพในการขนส่งสินค้ามากที่สุด คือ เส้นทางขนส่งสินค้าทางถนน ไทย – ลาว –
 จีน (R3A) เนื่องจากมีความรวดเร็วในการขนส่งสินค้า มีความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยของ
 เส้นทางสูง ต้นทุนในการขนส่งสินค้าทางถนน R3A มีต้นทางเริ่มจากอำเภอเชียง จังหวัดเชียงราย
 ของประเทศไทย - บ่อแก้ว - หลวงน้ำทา - บ่อเต็น ประเทศลาว - บ่อหาน - เชียงรุ่งหรือจิ่งหง แคว้น
 สิบสองปันนา - เมืองยี่ซี คุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน โดยมีระยะทางจากจังหวัดเชียงใหม่
 ถึงเมืองคุนหมิง เป็นระยะทางทั้งสิ้น 1,258 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางทั้งสิ้น 21-24 ชั่วโมง
 ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าสู่จีนตอนใต้ประมาณ 100,000 บาท/ตู้คอนเทนเนอร์ และค่าใช้จ่ายแยก
 ตามความต้องการของผู้ประกอบการรายย่อยตามเส้นทางเดิม และรับผิดชอบโดยบริษัทเอกชนใน
 การขนส่งแบบครบกระบวนการ ค่าใช้จ่ายประมาณ 5,000.-/ 1 cbm (cbm/คิวบิกเมตร หรือ ขนาด
 ความกว้าง x ยาว x สูง)

ระเบียบวิธีการทางศุลกากรของการค้าชายแดนไทย – จีนตอนใต้ด้านงานหัตถกรรมช่าง
10 สาขาของภาคเหนือตอนบน สินค้าทั้งหมดที่ส่งออกจากประเทศไทยต้องรายงานและผ่านพิธีการ
 ทางศุลกากร โดยมีเอกสารประกอบการดำเนินพิธีการส่งออก ได้แก่ ใบขนสินค้าขาออก บัญชีราคา

สินค้า ใบอนุญาตส่งออกหรือเอกสารอื่นใดสำหรับสินค้าควบคุมการส่งออก (ถ้ามี) ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (ถ้ามี) และเอกสารอื่น ๆ เช่น แค็ตตาล็อก เอกสารแสดงส่วนผสม เป็นต้น ซึ่งปกติพิธีการทางศุลกากรเพื่อการส่งออกประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การโอนถ่าย และ/หรือการยื่นข้อมูลใบขนสินค้า การตรวจสอบพิธีการสำแดงข้อมูลการชำระภาษีอากรและการตรวจและการปล่อยสินค้า ทั้งนี้เส้นทางการค้าที่สำคัญระหว่างไทยและยูเนี่ยนามีทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ ตลอดจนกรมศุลกากรได้นำระบบอิเล็กทรอนิกส์แบบไร้สายมาใช้ในการผ่านพิธีการศุลกากรเป็นการปรับปรุงระบบให้บริการบนพื้นฐานของเทคโนโลยีและการสื่อสาร เพื่ออำนวยความสะดวกในการค้าระหว่างประเทศ โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการผ่านพิธีการส่งออกด้วยระบบ E-Export ค่าธรรมเนียม การแก้ไขข้อมูล กรณีที่ต้องผ่านการอนุมัติ/อนุญาต หน่วยงานอื่น การรับรองใบขนสินค้าขาออก ข้อพึงระวังในการส่งข้อมูลใบกำกับการขนย้ายสินค้า

แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ประกอบการงานหัตถกรรม 10 สาขา ของภาคเหนือตอนบนสู่การค้าชายแดนไทย – จีนตอนใต้ ผู้ประกอบการงานช่างหัตถกรรม 10 สาขาของภาคเหนือตอนบน มีทั้งรายเดี่ยวและรายกลุ่ม มีโครงสร้างองค์กรในแนวดิ่ง ส่วนเงินที่ใช้ในการลงทุนมาจากเงินทุนส่วนตัว การจัดการด้านการตลาดของหน่วยประกอบการ คือ ผู้กำหนดราคาและเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากความต้องการของลูกค้า การจัดการด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า ได้แก่ พ่อค้าคนกลาง งานแสดงสินค้า ตลาดนัด ถนนคนเดินฯ ร้านค้าท้องถิ่น ซึ่งลักษณะการขาย ได้แก่ ขายส่ง ขายปลีก ขายส่งและปลีก หรือรับจ้างผลิต การชำระเงิน ได้แก่ เงินสด ขายฝาก เครดิต การจัดการด้านการส่งเสริมการขาย แบ่งเป็น การรักษาลูกค้าเก่า การแสวงหาลูกค้าใหม่ด้วยวิธีการต่าง ๆ การนำสินค้าไปเสนอขายโดยตรงกับกลุ่มผู้บริโภค การจัดการด้านการผลิตของหน่วยประกอบการงานหัตถกรรม ผู้ประกอบการใช้พื้นที่อยู่อาศัยของตนเองเป็นสถานที่ผลิตสินค้า ด้านแรงงาน และวัตถุดิบ ผู้ประกอบการจ้างแรงงาน และซื้อวัตถุดิบส่วนใหญ่จากภายในท้องถิ่น และจ้างแรงงานและซื้อวัตถุดิบจากภายนอกท้องถิ่น การจัดการสินค้าคงคลัง ผู้ประกอบการมีการผลิตเพื่อจำหน่ายและมีรองรับการจำหน่ายจากยอดขายล่วงหน้า ศัพท์านุกรม (Wordbook) ด้านการค้าระหว่างประเทศฉบับภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนไทย – จีนตอนใต้ การสร้างศัพท์านุกรมเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งที่น่าไปสู่การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ซึ่งในกระบวนการผลิตมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบสินค้าอยู่ตลอดเวลาเพื่อจูงใจให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อเร็วขึ้นอยู่แล้ว ส่วนการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมของภาคเหนือตอนบนสู่สากลนั้นพบว่าผู้ประกอบการชาวไทยมีความพึงพอใจต่อการสร้างศัพท์านุกรมในแง่ที่ว่าศัพท์านุกรมมีส่วนช่วยให้การสื่อสารในการขายสินค้าสะดวกขึ้น และคำอธิบายความเป็นมาของสินค้าจะมีส่วนส่งเสริมให้สินค้ามีมูลค่าเพิ่มขึ้นในสายตาของนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจในการใช้ศัพท์านุกรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด